

STUDIU DE DREPT COMPARAT AL REGLEMENTĂRILOR PENALE PRIVIND TRAFICUL DE FIINȚE UMANE

Alexandru TĂNASE

Catedra Drept Penal și Criminologie

In this article, it is recommended that following the model offered by the Romanian legislature, at par.(1) art.165 PC RM, at Chapter XIII of the General Part of the Penal Code of Republic of Moldova, to implement a norm which would contain the definition of the term “person exploitation”. It is argued that it’s rather appropriate the addition of the domestic penal law with a norm that would have implied the act of using the services of an exploited person, after the model of art.216 of the Penal Code of Romania from 17.07.2009. It is pointed out that, after the model offered by the Bulgarian legislature, the German and the Ukrainian one, the circumstance of committing the offense with legal passing of the state border is to be recommended as an aggravating circumstance of the offense provided by art.165 PC RM. It is concluded that the goal of sexual exploitation is not the purpose of persons trafficking in the Penal laws of Turkey and Canada. In these situations, somehow improper, are followed the stipulations of the incriminating provisions of the offence of pimping. In this regard, Republic of Moldova has more effective settlements on human beings trafficking.

La ora actuală, în Republica Moldova este în plină desfășurare reforma legii penale, inclusiv a prevederilor care reglementează răspunderea pentru infracțiunea de trafic de ființe umane. Conformă cu tendința actuală de globalizare a dreptului și de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, studierea experienței țărilor, în care normele penale privind traficul de ființe umane au cunoscut dezvoltare, constituie o reală contribuție în vederea elaborării unei concepții unitare de modernizare a dreptului penal național.

Lumea trăiește demult în interconexiuni, de aceea adaptările legislațiilor străine nu pot fi un fenomen viabil, decât dacă se are în vedere o bază social-economică asemănătoare a statului receptor cu cea a statului de unde se inspiră legiuitorul. Este un principiu de urmat în contextul influențelor sau chiar al transferului substanțial și instituțional juridic. În același timp, în condițiile de autoizolare, nici un sistem național de drept, nici o doctrină, concepție sau normă nu poate să propună soluționarea adecvată a problemelor ce apar în viața de toate zilele. Numai sistemele naționale de drept, care s-au influențat reciproc, au reușit să devină modele de elevație juridică pentru alte state. Aurita cale de mijloc a legăturii indisolubile dintre dreptul comparat și tradițiile juridice constituie premisa de apropiere a legilor penale ale diferitelor state și, prin aceasta, de lărgire semnificativă, aprofundare și eficientizare a colaborării internaționale în desfășurarea activității de prevenire și combatere a traficului de ființe umane.

Tocmai în vederea atingerii acestui scop, în cele ce urmează vom încerca să stabilim deosebirile și similitudinile ce caracterizează reglementările privind traficul de ființe umane, statuate în legea penală a Republicii Moldova și în legile penale aparținând altor sisteme de drept.

Vom începe analiza noastră cu studierea modelului românesc de reglementare a răspunderii penale pentru traficul de ființe umane.

În **Codul penal al României** din 21.06.1968 [1] nu există dispoziții incriminatoare cu privire la traficul de ființe umane (traficul de persoane). În aceste condiții, legea penală specială în care este reglementată răspunderea pentru numita faptă este Legea României nr.678 din 21.11.2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane (în continuare – Legea României nr.678/2001) [2].

Această lege este structurată în șapte capitole, dintre care cea mai mare relevanță pentru investigația noastră o prezintă Capitolul I „Dispoziții generale” și Capitolul III „Infracțiuni”. În Capitolul I, art.2, sunt formulate definițiile noțiunilor „trafic de persoane” și „exploatarea unei persoane”. În Capitolul III se prevăd normele penale care stabilesc răspunderea pentru: infracțiuni privind traficul de persoane (art.12-16, Secțiunea 1); infracțiuni în legătură cu traficul de persoane (art.17,18, Secțiunea a 2-a).

Articolul 12 al Legii României nr.678/2001 prevede răspunderea pentru traficul de persoane cu vârsta de peste 18 ani. La rândul său, art.13 al aceluiași act legislativ stabilește răspunderea pentru traficul de persoane care nu au împlinit vârsta de 18 ani.

În special, interesează incriminarea de la art.12 al Legii României nr.678/2001. Comparând prevederile acestui articol cu cele ale art.165 CP RM, putem stabili următoarele asemănări:

1) în ambele cazuri, descrierea acțiunii principale din cadrul faptei prejudiciabile implică cinci modalități normative alternative, desemnate prin aceiași termeni sau termeni cu încărcătură semantică apropiată;

2) coincid unele modalități normative ale acțiunii adiacente din cadrul faptei prejudiciabile;

3) în ambele ipoteze, scopul de exploatare a persoanei este un semn obligatoriu al laturii subiective;

4) așa cum o demonstrează definiția noțiunii „exploatarea unei persoane”, formulată în art.2 al Legii României 678/2001, coincid cele mai multe forme ale scopului infracțiunilor corespunzătoare din aceste două legislații penale;

5) din analiza alin.(2) și (3) art.12 al Legii României nr.678/2001 se desprinde că circumstanțele agravante consemnate în aceste prevederi își au corespondenți în dispozițiile de la lit.d) alin.(2) și de la lit.b) alin.(3) art.165 CP RM;

6) art.14 al Legii României nr.678/2001 stabilește, printre altele, agravarea pedepsei pentru traficul de persoane dacă fapta e săvârșită de o persoană care face parte dintr-un grup organizat. La lit.a) alin.(3) art.165 CP RM este prevăzută ca circumstanță agravantă săvârșirea traficului de ființe umane, printre altele, de un grup criminal organizat;

7) în conformitate cu art.16 al Legii României nr.678/2001, consimțământul persoanei, victimă a traficului, nu înlătură răspunderea penală a făptuitorului. Același efect îl produce sintagma „cu sau fără consimțământul acesteia (adică, al victimei – *n.a*)” din dispoziția alin.(1) art.165 CP RM.

Bineînțeles, anumite diferențe comportă și cadrul reglementar al răspunderii pentru traficul de ființe umane (traficul de persoane) din legislațiile penale ale Republicii Moldova și României:

1) privitor la infracțiunile specificate la art.12 și 13 ale Legii României nr.678/2001, legiuitorul român utilizează denumirea unitară „Trafic de persoane”. În opoziție, în cazul infracțiunilor prevăzute la art.165 și 206 CP RM, legiuitorul moldovean utilizează denumiri distincte: „Traficul de ființe umane” și, respectiv, „Traficul de copii”;

2) în dispoziția alin.(1) art.165 CP RM, cu privire la modalitățile acțiunii adiacente din cadrul faptei prejudiciabile, nu se folosește o sintagmă cu conotații atât de largi cum este sintagma „amenințare, violență sau alte forme de constrângere” din alin.(1) art.12 al Legii României nr.678/2001;

3) spre deosebire de textul art.165 CP RM, în textul art.12 al Legii României nr.678/2001 se face referire la termenul „fraudă”, utilizat în vederea desemnării uneia dintre modalitățile acțiunii adiacente din cadrul traficului de persoane;

4) expresia „abuz de autoritate” din art.12 al Legii României nr.678/2001 are un alt înțeles decât sintagma „abuz de putere” din art.165 CP RM. În principiu, aceeași constatare este valabilă vizavi de expresia „profitaș de imposibilitatea acelei persoane de a se apăra sau de a-și exprima voința” din art.12 al Legii României nr.678/2001 și de sintagma „abuz de poziție de vulnerabilitate” din art.165 CP RM;

5) printre formele scopului de exploatare a unei persoane, nominalizate în art.2 al Legii României nr.678/2001, nu se numără: scopul de exploatare prin cerșetorie; scopul de folosire în conflicte armate; scopul de folosire în activități criminale; scopul de prelevare a țesuturilor. Toate aceste forme sunt expres consemnate în art.165 CP RM. În schimb, spre deosebire de textul art.165 CP RM, textul art.2 al Legii României nr.678/2001 conține următoarea prevedere generalizatoare vizând formele scopului de exploatare a persoanei: „efectuarea unor alte asemenea activități prin care se încalcă drepturi și libertăți fundamentale ale omului”;

6) Legea României nr.678/2001 nu prevede circumstanțele agravante specificate la lit.a)-c), e)-g) alin.(2) și, parțial, la lit.a) alin.(3) art.165 CP RM;

7) Legea României nr.678/2001 nu conține o clauză de genul celei statuate la alin.(4) art.165 CP RM: „Victima traficului de ființe umane este absolvită de răspundere penală pentru infracțiunile săvârșite de ea în legătură cu această calitate procesuală”.

După această examinare comparativă, este necesar a menționa că unele idei, care transpar din analiza experienței legiuitorului român în prevenirea și combaterea pe cale juridico-penală a traficului de persoane, merită a fi preluate de legiuitorul autohton. Astfel, după modelul alin.(2) art.2 al Legii României nr.678/2001, în Capitolul XIII al Părții Generale a Codului penal al Republicii Moldova ar trebui să existe o normă în care să fie definită noțiunea „exploatarea persoanei”. Această definiție, care ar fi valabilă atât pentru contextul infracțiunii prevăzute la art.165 CP RM, cât și pentru cel al infracțiunii specificate la art.206 CP RM, ar permite dezaglomerarea textului alin.(1) art.165 și al alin.(1) art.206 CP RM, accesibilizând interpretarea și aplicarea celor două norme în strictă conformitate cu principiul legalității. Ea ar face inutilă descrierea sinuoasă și greoaie a scopului infracțiunii în actualele variante ale art.165 și 206 CP RM.

În altă ordine de idei, analiza noastră nu ar fi completă dacă nu ne-am reține atenția asupra perspectivelor apropiate ale reglementării în legislația penală română a răspunderii pentru traficul de persoane.

Ne referim la prevederile art.210 „Traficul de persoane”, care face parte din Capitolul VII „Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile” din Partea Specială a Codului penal al României din 17.07.2009 [3]. În literatura de specialitate [4] se menționează că art.210 din Codul penal al României din 17.07.2009 are menirea să înlocuiască prevederile incriminatoare ale art.12 al Legii României nr.678/2001.

Făcând o comparație între reglementările – în vigoare și cele care urmează să intre în vigoare – privind traficul de persoane din legislația României, putem sesiza anumite abordări noi:

1) infracțiunile de trafic de persoane și trafic de minori apar sub denumiri marginale distincte, corespunzătoare art.210 și, respectiv, art.211 din Codul penal al României nr.678/2001;

2) noțiunea „exploatarea unei persoane” este definită în art.182 din Titlul X „Înțelesul unor termeni sau expresii în legea penală” al Părții Generale a Codului penal al României din 17.07.2009;

3) la lit.a) alin.(1) art.210 din Codul penal al României din 2009 se utilizează expresia „inducerea în eroare”, în locul dihotomiei pleonastice „fraudă, înșelăciune” din Legea României nr.678/2001;

4) la lit.b) alin.(1) art.210 din Codul penal al României din 2009 ca modalitate distinctă a acțiunii adiacente este consemnată profitarea de starea de vădită vulnerabilitate a victimei. Ea este consemnată alături de modalitatea de profitare de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința;

5) modalitățile acțiunii adiacente din cadrul traficului de persoane au fost grupate după criterii de sistematizare logică în cele trei litere – a), b) și c) – ale alin.(1) art.210 din Codul penal al României din 2009;

6) obligarea la practicarea cerșetoriei este specificată ca formă a scopului de exploatare a unei persoane la lit.d) art.182 din Codul penal al României din 2009;

7) printre formele scopului de exploatare a unei persoane, enumerate în art.182 din Codul penal al României din 2009, nu se mai numără cea de efectuare a unor activități prin care se încalcă drepturi și libertăți fundamentale ale omului, formă generalizatoare menționată la lit.e) art.2 al Legii României nr.678/2001.

În vederea utilizării experienței pozitive, consacrate în art.210 din Codul penal al României din 2009, precum și în vederea suplínirii unei lacune a legii penale autohtone, recomandăm, în acord cu paradigma pe care ne-o oferă legiuitorul român, completarea listei de modalități ale acțiunii adiacente din cadrul traficului de ființe umane cu profitarea de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința.

Nu în ultimul rând, considerăm oportună recepționarea modelului pe care ni-l oferă art.216 „Folosirea serviciilor unei persoane exploatare” din Codul penal al României din 2009. Conform acestei norme, se incriminează fapta de a utiliza serviciile prevăzute în art.182 „Exploatarea unei persoane” din Codul penal al României din 2009, prestate de o persoană despre care beneficiarul știe că este victimă a traficului de persoane ori a traficului de minori.

În doctrina penală a fost propusă angajarea răspunderii penale pentru cei care beneficiază de serviciile unei prostituate [5]. Însă, nu s-a fundamentat oportunitatea tragerii la răspundere penală a celui care, manifestând un grad de pericolozitate socială comparativ mai sporit, beneficiază cu bună-știință de serviciile unei persoane exploatare în contextul traficului de ființe umane. Este problematic a trage o asemenea persoană pentru complicitate la infracțiunea prevăzută la art.165 CP RM: la momentul exploatării victimei, este posibil ca traficul de ființe umane să fi depășit momentul de consumare. În asemenea condiții, în scopul eficientizării contracarării oricăror contribuții și implicații la săvârșirea traficului de ființe umane, considerăm imperioasă completarea Codului penal al Republicii Moldova cu o normă de genul celei cuprinse în art.216 al Codului penal al României din 2009.

În alt context, vom supune atenției reglementarea traficului de ființe umane (traficului de persoane) operată în **Codul penal al Bulgariei** din 01.05.1968 [6]. În cadrul acestuia o secțiune întreagă – Secțiunea IX din Capitolul II „Infracțiuni contra persoanei” al Părții Speciale – este dedicată infracțiunii în cauză. Respectiva secțiune include trei articole: art.159a – se referă la varianta-tip (alin.(1)) și la varianta agravată (alin.(2)) a traficului de persoane; art.159b și art.159c – se referă la variantele speciale ale traficului de persoane.

La concret, la alin.(1) art.159a din Codul penal al Bulgariei din 1968 este incriminată fapta de recrutare, transportare, adăpostire sau primire a unei persoane aparte ori a unui grup de persoane în scopul de a le folosi în activități sexuale, în munca forțată, de a le preleva organele sau de a le deține în servitute, indiferent de consimțământul acestora.

Observăm că, în raport cu alin.(1) art.165 CP RM, diferențele sunt următoarele:

1) în legea penală bulgară, printre modalitățile acțiunii principale din cadrul traficului de persoane nu este specificată modalitatea de transfer;

2) în legea penală bulgară, în contextul variantei-tip a infracțiunii de trafic de persoane, se invocă săvârșirea faptei în privința unui grup de persoane. În contrast, în legea penală autohtonă, săvârșirea faptei asupra a două sau mai multe persoane este considerată circumstanță agravantă, prevăzută la lit.b) alin.(2) art.165 CP RM;

3) diferă lista formelor scopului infracțiunii. În legea penală bulgară nu figurează: scopul exploatării prin servicii forțate; scopul exploatării în sclavie sau în condiții similare sclaviei; scopul folosirii în conflicte armate; scopul folosirii în activități criminale; scopul de prelevare a țesuturilor. Pe de altă parte, scopul deținerii în servitute nu este menționat printre formele scopului de exploatare enunțate în alin.(1) art.165 CP RM;

4) în legea penală bulgară, varianta tip a traficului de persoane nu reclamă existența unei acțiuni adiacente. Prin aceasta, construcția componentei de infracțiune în cauză amintește de cea a componentei de infracțiune de trafic de copii, în varianta tip specificată la alin.(1) art.206 CP RM.

În alt registru, circumstanțele agravante ale traficului de persoane sunt enumerate în alin.(2) art.159a din Codul penal al Bulgariei din 1968:

- 1) asupra persoanei care nu a împlinit vârsta de 18 ani;
- 2) prin constrângere sau prin inducere în eroare;
- 3) prin răpire sau privațiune ilegală de libertate;
- 4) profitând de starea de dependență a victimei;
- 5) prin abuz de putere;
- 6) prin promiterea, darea sau primirea de foloase.

Prima dintre agravantele nominalizate nu se numără, bineînțeles, printre cele specificate în art.165 CP RM. Or, în legea penală autohtonă infracțiunea de trafic de copii este o infracțiune de sine stătătoare, prevăzută într-un alt capitol al legii penale decât cel în care se incriminează traficul de ființe umane. În acest mod, concepția legiuitorului bulgar amintește mai degrabă de cea care a fost consacrată în art.113² CP RM din 1961.

Ca și legiuitorul român, cel bulgar folosește termenul generic „constrângere”, preferând, spre deosebire de legiuitorul autohton, să nu recurgă la detalizări care aglomerează textul legii penale.

Spre deosebire de legiuitorul autohton, legiuitorul bulgar indică privațiunea ilegală de libertate în calitate de modalitate a acțiunii adiacente din cadrul faptei prejudiciabile. Cât privește răpirea (în contextul legii penale autohtone fiind consemnată la lit.a) alin.(1) art.165 CP RM), aceasta, în contextul legii penale bulgare, nu îndeplinește rolul de circumstanță agravantă.

Profitarea de starea de dependență a victimei nu este specificată expres în art.165 CP RM printre modalitățile acțiunii adiacente din cadrul traficului de ființe umane. Totuși, această modalitate pare să aibă tangențe cu abuzul de poziția de vulnerabilitate a victimei, modalitate prevăzută la lit.c) alin.(1) art.165 CP RM.

Demonstrând originalitate, legiuitorul bulgar stabilește, la alin.(3) art.159a din Codul penal al Bulgariei din 1968, răspunderea agravată pentru traficul de persoane, săvârșit asupra unei femei gravide în scopul vânzării copilului acesteia. Așadar, pur și simplu traficul de persoane, săvârșit asupra unei femei gravide, este tratat ca și oricare altă infracțiune de trafic de persoane. Însă, în cazul în care acestei ipoteze i se adaugă cea vizând scopul vânzării copilului victimei, efectul este cel de agravare a răspunderii penale. Mai mult, gradul agravării este peste cel caracteristic circumstanțelor enunțate în alin.(2) art.159a din Codul penal al Bulgariei din 1968.

Precizăm că agravanta analizată din legea penală bulgară se referă la o cu totul altă situație decât fapta prevăzută la lit.h) alin.(1) art.206 CP RM, presupunând traficul de copii în scopul vânzării. Or, în cazul faptei specificate la alin.(3) art.159a din Codul penal al Bulgariei din 1968, victimă este nu copilul (care la momentul săvârșirii infracțiunii, nefiind născut, reprezintă o probabilitate de viață), dar femeia care poartă respectiva sarcină. În opoziție, în cazul faptei specificate la lit.h) alin.(1) art.206 CP RM, tocmai mama victimei este cea care de cele mai dese ori poate avea calitatea de subiect al infracțiunii.

În alt context, vizavi de variantele speciale ale traficului de persoane în contextul Codului penal al Bulgariei din 1968, deosebim:

- traficul de persoane săvârșit cu trecerea frontierei de stat (art.1596);
- traficul de persoane reprezentând o recidivă periculoasă sau săvârșit din însărcinarea unui grup criminal organizat ori întru executarea deciziei acestui grup (art.159B).

În conjunctura legii penale autohtone, primul caz nu prezintă relevanță decât în cazul trecerii ilegale a frontierei de stat, când, alături de răspunderea penală pentru traficul de ființe umane, se aplică răspunderea – după caz, penală sau contravențională – pentru trecerea ilegală a frontierei de stat. În rest, caracterul național sau transnațional al traficului de ființe umane nu este reflectat în nici un fel în dispoziția art.165 CP RM.

Ca și în cazul oricărei alte fapte infracționale, de starea de recidivă, fie ea periculoasă sau deosebit de periculoasă, se ține cont la aplicarea pedepsei, în conformitate cu art.82 CP RM. În fine, săvârșirea infracțiunii de un grup criminal organizat este considerată circumstanță agravantă a traficului de ființe umane, în conformitate cu lit.a) alin.(3) art.165 CP RM.

În urma analizei reglementărilor privitoare la traficul de persoane din legea penală bulgară, ajungem la concluzia că unica prevedere normativă, care prezintă interes pentru perfecționarea art.165 CP RM, este cea de la art.1596 din Codul penal al Bulgariei din 1968. Totuși, luând în considerație existența la moment a unor mijloace suficiente de sancționare a trecerii ilegale a frontierei de stat (inclusiv în conexiune cu traficul de ființe umane), considerăm că numai săvârșirea infracțiunii cu trecerea legală a frontierei de stat urmează a fi recomandată ca circumstanță agravantă a traficului de ființe umane, completând alin.(2) art.165 CP RM cu litera h. Considerăm că transnaționalitatea traficului de ființe umane prezintă comparativ mai multe pericole pentru victima infracțiunii, decât traficul „intern” de ființe umane. În condițiile unei țări străine, vulnerabilitatea victimei, care este adesea lipsită de documentele de ieșire/intrare în țară, este un factor ușor de exploatat de către făptuitor. Acestui factor i se poate adăuga: necunoașterea limbii locale; lipsa de încredere în autoritățile locale; dificultatea orientării într-un mediu necunoscut etc.

În continuare, ne îndreptăm analiza asupra reglementării traficului de ființe umane (traficului de persoane) în **Codul penal al Germaniei** din 15.05.1871 [7].

Astfel, în Titlul 13 „Faptele infracționale contra autodeterminării sexuale” al Părții Speciale există două norme vizând traficul de persoane:

- §180b „Traficul de persoane”;
- §181 „Cazul grav de trafic de persoane”.

În esență, §180b din Codul penal al Germaniei din 1871 cuprinde varianta-tip (alin.(1)) și varianta agravată (alin.(2)) ale traficului de persoane. La rândul său, §181 din legea penală germană cuprinde varianta specială a numitei fapte infracționale.

La concret, este de menționat că alin.(1) §180b din Codul penal al Germaniei din 1871 se referă la două modalități ale traficului de persoane: 1) fapta celui care, urmărind obținerea unor foloase materiale, influențează o altă persoană să practice prostituția sau să continue practicarea prostituției, cunoscând vulnerabilitatea acestei persoane; 2) fapta celui care, urmărind obținerea unor foloase materiale, influențează o altă persoană pentru ca aceasta să realizeze acțiuni sexuale asupra altor persoane ori să accepte realizarea asupra sa a acțiunilor sexuale de către alte persoane, cunoscând vulnerabilitatea victimei, condiționată de aflarea acesteia într-o țară străină.

Observăm că, după profil și conținut, traficul de persoane în sensul legii penale germane se deosebește în mai multe privințe de infracțiunea prevăzută la art.165 CP RM:

1) alin.(1) §180b din Codul penal al Germaniei din 1871 stabilește răspunderea, în esență, doar pentru traficul de persoane în scopul exploatării sexuale;

2) scopul obținerii unor foloase materiale este obligatoriu pentru fapta de trafic de persoane în sensul legii penale germane. În contrast, în contextul infracțiunii specificate la art.165 CP RM, nu este neapărat ca făptuitorul să urmărească un asemenea scop;

3) recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea persoanei nu este obligatorie pentru aplicarea răspunderii în baza alin.(1) §180b din Codul penal al Germaniei din 1871;

4) alte modalități ale acțiunii adiacente decât abuzul de poziția de vulnerabilitate a victimei nu sunt cunoscute faptei prevăzute la alin.(1) §180b din Codul penal al Germaniei din 1871;

5) ca și legiuitorul bulgar, legiuitorul german privește ambianța aflării victimei într-o țară străină ca pe o expresie a vulnerabilității victimei. Însă, spre deosebire de legiuitorul bulgar, nu-i conferă acestei ambianțe statutul de circumstanță agravantă. În plus, este necesar a preciza că, în contextul faptei de la alin.(1) §180b din Codul penal al Germaniei din 1871, respectiva ambianță este specificată doar în legătură cu realizarea altor acțiuni sexuale decât practicarea prostituției.

Într-un alt context, la alin.(2) §180b din Codul penal al Germaniei din 1871 sunt specificate două circumstanțe agravante ale traficului de persoane:

1) influențarea asupra unei alte persoane să practice prostituția sau să continue practicarea acesteia, cunoscând vulnerabilitatea victimei, condiționată de aflarea acesteia într-o țară străină;

2) influențarea asupra unei persoane, care nu a atins vârsta de 21 de ani, să practice prostituția sau să continue practicarea acesteia.

În legătură cu cea de-a doua circumstanță agravantă, accentuăm că fapta de trafic de copii este incriminată într-o altă normă – §236 din Codul penal al Germaniei din 1871. Totuși, în cazul traficului de copii, vârsta victimei infracțiunii poate ajunge numai până la 18 ani. În concluzie, în ipoteza faptei specificate la pct.2) alin.(2) §180b din Codul penal al Germaniei din 1871, vârsta victimei este între 18 și 21 de ani.

Vizavi de cazul grav de trafic de persoane, reprezentând varianta specială a infracțiunii examinate, consemnăm că §181 din Codul penal al Germaniei din 1871 prevede următoarele trei ipoteze:

1) constrângerea la practicarea prostituției sau la continuarea practicării acesteia pe calea aplicării violenței, amenințării de a o aplica sau a înșelăciunii;

2) recrutarea prin înșelăciune a persoanei, fie transportarea într-o altă țară a persoanei, împotriva voinței acesteia, prin aplicarea față de ea a violenței, prin amenințarea de a o aplica sau prin înșelăciune, cunoscând vulnerabilitatea victimei, condiționată de aflarea acesteia într-o țară străină, fie transferul victimei către alte persoane, în vederea realizării asupra acesteia sau cu ajutorul ei a unor acțiuni sexuale;

3) realizarea, sub formă de îndeletnicire, a recrutării victimei, cunoscând vulnerabilitatea acesteia, condiționată de aflarea ei într-o țară străină, pentru a o constrânge să practice prostituția sau să continue practicarea prostituției.

Din analiza acestor prevederi se desprinde că, practic, singurele elemente comune cu dispoziția art.165 CP RM le reprezintă referirea la violență, amenințarea cu violența și înșelăciunea. În rest, prevederile în cauză se caracterizează prin specificitate.

În concluzie la analiza reglementărilor în materie din Codul penal al Germaniei din 1871, vom menționa că nu putem apela la modelul de elevație oferit de legiuitorul german. În același timp, inspirați de paradigma legii penale germane, ne-am consolidat convingerea că săvârșirea infracțiunii cu trecerea legală a frontierei de stat urmează a fi recomandată ca circumstanță agravantă a infracțiunii prevăzute la art.165 CP RM.

În continuare, vom analiza reglementările vizând traficul de ființe umane (traficul de persoane) din **legislația penală a Turciei**. Nu poate să nu intereseze experiența legislativă în materie a unei țări care, pe parcursul mai multor ani, este angajată, ca și Republica Moldova, în procesul de aderare la Uniunea Europeană.

Prima prevedere legală privitoare la traficul de persoane din legislația penală a Turciei a fost cea de la art.201/b din Capitolul VI „Infracțiuni contra libertății de a munci și activității de muncă” din Titlul II „Infracțiuni contra libertății” al Cărții a 2-a „Infracțiuni” a Codului penal al Turciei din 01.03.1926 [8].

În alin.(1) art.201/b din Codul penal al Turciei din 1926 este descrisă varianta-tip a infracțiunii de trafic de persoane: fapta persoanei care recrutează, răpește, transportă, transferă, adăpostește sau primește alte persoane prin aplicarea forței sau prin amenințarea de a o aplica ori prin alte forme de constrângere, pe calea înșelăciunii, fraudei, abuzului de putere sau a abuzului de poziția de vulnerabilitate a victimei, în scopul exploatării, incluzând munca sau serviciile forțate, sclavia sau condițiile similare sclaviei, starea de servitute sau prelevarea de organe.

Din această definiție legislativă a noțiunii de trafic de persoane ne putem da seama că mai multe similitudini o apropie de definiția noțiunii de trafic de ființe umane din alin.(1) art.165 CP RM:

1) structurarea faptei prejudiciabile, descrise la art.201/b din Codul penal al Turciei din 1926, în acțiune principală și acțiune adiacentă, ambele formând un sistem;

2) modalitățile acțiunii principale din cadrul infracțiunii, descrise în legea penală turcă, sunt aproximativ aceleași cu modalitățile similare din legea penală autohtonă;

3) coincid unele modalități ale acțiunii adiacente descrise în legile penale confruntate;

4) unele forme ale scopului infracțiunii, descrise în legile penale ale celor două state, au același conținut;

5) este apropiat după conținut obiectul juridic generic al infracțiunilor din cele două legi penale comparate.

În același timp, ies în evidență deosebiri care marchează reglementarea răspunderii penale pentru traficul de ființe umane (traficul de persoane) din legea penală a Republicii Moldova și din cea a Turciei:

1) în art.165 CP RM răpirea persoanei este privită în calitate de modalitate a acțiunii adiacente, nu ca modalitate a acțiunii principale, ca în art.201/b din Codul penal al Turciei din 1926;

2) diferă descrierea modalităților acțiunii adiacente. Cele consemnate în textul legii penale turce amintesc mai degrabă de modalitățile acțiunii adiacente, descrise în reglementările corespunzătoare din legile penale ale României și Bulgariei;

3) în legea penală turcă, la relevarea scopului infracțiunii de trafic de persoane nu sunt specificate unele forme pe care le cunoaștem din art.165 CP RM: scopul exploatarei sexuale comerciale sau necomerciale; scopul exploatarei pentru cerșetorie; scopul folosirii în conflicte armate; scopul folosirii în activități criminale; scopul prelevării de țesuturi. În același timp, în art.165 CP RM nu este consemnată una din formele scopului infracțiunii, specificată în art.201/b din Codul penal al Turciei din 1926: exploatarea presupunând starea de servitute.

În altă ordine de idei, este necesar a menționa că, în conformitate cu alin.(2) art.201/b din Codul penal al Turciei din 1926, nu este luat în considerație consimțământul victimei de a fi exploatată, în cazul în care asupra acesteia au fost exercitate influențele specificate la alin.(1) art.201/b din Codul penal al Turciei din 1926. Cu alte cuvinte, ideea este că valabilitatea consimțământului victimei este redusă la zero atunci când voința îi este alterată prin mijloace nepermise de influențare. Consemnăm că o asemenea dispoziție cu caracter explicativ, cum este cea de la alin.(2) art.201/b din Codul penal al Turciei din 1926, comportă o comprehensibilitate mai sporită în comparație cu sintagma „cu sau fără consimțământul acesteia” din dispoziția alin.(1) art.165 CP RM.

În alt context, în celelalte alineate ale art.201/b din Codul penal al Turciei din 1926 se stabilește răspunderea pentru: traficul de minori (alin.3); traficul de persoane, săvârșit de un grup organizat (alin.4).

Am menționat mai sus că art.201/b din Codul penal al Turciei din 1926 este prima din reglementările penale consacrate incriminării faptei de trafic de persoane în această țară. Actualmente, este în vigoare Codul penal al Turciei din 26.09.2004 [9]. Însă, art.80 „Traficul de persoane” din noua lege penală a Turciei nu face decât să reitereze prevederile de la art.201/b din Codul penal al Turciei din 01.03.1926.

Este reprodus, inclusiv, defectul principal care a caracterizat incriminarea traficului de persoane în legea penală anterioară a Turciei: scopul exploatarei sexuale nu este indicat printre formele scopului infracțiunii de trafic de persoane. În aceste condiții, rămâne posibilitatea de a apela la art.227 din Codul penal al Turciei din 2004, care incriminează fapta de proxenetism. Potrivit acestei norme, este trasă la răspundere penală persoana care instigă pe altcineva la prostituție, facilitează practicarea prostituției, asigură adăpost pentru practicarea prostituției sau o mediază.

În sensul analizat, Republica Moldova are reglementări mai eficiente privind traficul de ființe umane. Incriminarea distinctă – în art.165 și 220 CP RM – a faptelor de trafic de ființe umane și, respectiv, de proxenetism – se bazează pe diferențierea absolut necesară a constrângerii la prostituție în raport cu determinarea la prostituție, ipoteze care implică grade de pericol social cu totul diferite.

În alt context, în cele ce urmează ne vom concentra atenția asupra reglementării traficului de ființe umane (traficului de persoane) în **legislația penală a Japoniei**. În literatura de specialitate găsim următoarea afirmație: „Japonia nu are o lege care să interzică traficul de persoane, deși, în practică, aplică în principal legile privitoare la imigrare și la muncă” [10]. Totuși, precizia ne obligă să consemnăm că, în Capitolul 33 „Infracțiuni exprimate în capturare și răpire” al Cărții a 2-a „Infracțiuni” a Codului penal al Japoniei din 24.04.1907 [11], există mai multe prevederi ce vizează traficul de persoane.

În primul rând, este vorba de art.226 „Capturarea și răpirea cu deplasarea peste frontiera de stat și traficul de persoane” din Codul penal al Japoniei din 1907. În special, prezintă interes alineatul 2 al acestui articol, în care e stabilită răspunderea pentru persoana care vinde sau cumpără o altă persoană, pentru a o deplasa în afara teritoriului nipon, fie pentru persoana care deplasează în afara teritoriului nipon o persoană capturată, răpită sau cumpărată.

Remarcăm specificitatea concepției incriminării traficului de persoane în legea penală niponă. Este o concepție radical diferită față de cea promovată de legiuitorul autohton. În art.226 din Codul penal al Japoniei din 1907 accentul se pune pe deplasarea victimei peste frontiera de stat a Japoniei. O asemenea deplasare poate reprezenta scopul traficului de persoane, caz în care făptuitorul vinde sau cumpără victima. Dar, este posibilă și realizarea în fapt a deplasării victimei peste frontiera de stat a Japoniei, caz în care, anterior, același făptuitor sau altul au capturat, răpit sau au cumpărat victima. Așadar, în conjunctura legii penale nipone, traficul de persoane nu poate să nu presupună – ca potențialitate sau realitate – deplasarea victimei peste frontiera de stat a Japoniei. În contrast, așa cum am afirmat mai sus, în contextul legii penale autohtone, pentru calificarea faptei de trafic de ființe umane este irelevant caracterul transnațional al celor săvârșite.

În afară de aceasta, traficul de persoane, în accepțiunea legii penale nipone, nu-i sunt cunoscute nici modalitățile acțiunii principale sau ale acțiunii adiacente din cadrul infracțiunii prevăzute la art.165 CP RM, nici scopul de exploatare, caracteristic pentru aceeași infracțiune. Totuși, trebuie de precizat că, în conformitate cu alin.(3) art.227 din Codul penal al Japoniei din 1907, este trasă la răspundere penală persoana care primește persoana capturată, răpită sau cumpărată, dacă urmărește scopul de cupiditate sau scopul depravării sexuale. Această ipoteză comportă anumite tangențe cu ipoteza primirii unei persoane în scop de exploatare sexuală comercială sau necomercială. Însă, în contextul legii penale autohtone, o asemenea ipoteză nu poate implica răspunderea conform art.165 CP RM, decât dacă primirea respectivă este însoțită de acțiunea adiacentă corespunzătoare, reprezentând factorul de influențare asupra voinței victimei.

În concluzie la analiza reglementărilor privitoare la traficul de persoane din legislația penală a Japoniei, se poate susține că aceste reglementări sunt prea specifice pentru a servi ca model la perfecționarea cadrului normativ autohton în materie. În același timp, trebuie să recunoaștem că studierea acestei specificități facilitează perceperea mai eficientă a nuanțelor individualizante pe care le comportă infracțiunea prevăzută la art.165 CP RM.

În altă privință, în **Codul penal al Canadei** din 1892 [12], infracțiunii de trafic de persoane îi sunt dedicate art.279.01-279.04 din Capitolul „Răpirea persoanei, traficul de persoane, luarea de ostatici și capturarea persoanei” al Părții VIII „Infracțiuni contra persoanei și reputației”. Astfel, în art.279.01 din Codul penal al Canadei din 1892 se prevede răspunderea pentru infracțiunea de trafic de persoane; la art.279.02 și 279.03 din numitul act legislativ este stabilită răspunderea pentru infracțiunile în legătură cu traficul de persoane; la art.279.04 din acest Cod penal este formulată definiția noțiunii de exploatare.

La concret, în conformitate cu art.279.01 din Codul penal al Canadei din 1892, traficul de persoane constă în fapta persoanei care recrutează, transportă, transferă, primește, deține, însoțește sau ascunde o altă persoană, ori care exercită controlul, dirijarea sau influență asupra deplasării persoanei date, în scopul de a o exploata sau de a facilita exploatarea ei. În ipoteza enunțată, dacă victima este răpită, supusă unui atac grav sau unei agresiuni sexuale ori i se provoacă moartea, se aplică răspunderea agravată (presupunând detențiunea pe viață). În toate celelalte cazuri, pedeapsa nu poate depăși închisoarea pe un termen de până la 14 ani.

Din cele relatate se desprinde că în legea penală a Republicii Moldova și în cea a Canadei există elemente comune caracterizând profilul infracțiunii de trafic de ființe umane (trafic de persoane). Astfel, modalitățile de recrutare, transportare, transfer și primire apar atât în contextul acțiunii principale din cadrul infracțiunii specificate la art.165 CP RM, cât și în contextul faptei incriminate la art.279.01 din Codul penal al Canadei din 1892. De asemenea, răpirea, comiterea unui atac grav, agresiunea sexuală sau provocarea morții victimei pot fi regăsite, într-o varietate sau alta, printre prevederile de la art.165 CP RM, care se referă la latura obiectivă a traficului de ființe umane. La fel, scopul exploatării este urmărit de către subiect în ipoteza ambelor infracțiuni din cele două legi penale pe care le confruntăm.

În același timp, atestăm și diferențe în modul de incriminare a traficului de ființe umane (traficului de persoane) în legislația penală a Republicii Moldova și în cea a Canadei. De exemplu, comportă o incidență mai vastă acțiunea principală din cadrul traficului de persoane în sensul legii penale canadiene: astfel de modalități ca deținerea, însoțirea sau ascunderea nu sunt menționate expres în dispoziția alin.(1) art.165 CP RM; deși, nu putem face abstracție de faptul că modalitatea de adăpostire, consemnată în respectiva dispoziție, prezintă afinități cu deținerea, însoțirea și ascunderea. La fel, exercitarea controlului, dirijării sau influenței asupra deplasării victimei nu este menționată expres în dispoziția alin.(1) art.165 CP RM. Cu toate acestea, reieșind din conținutul obiectului juridic principal, nu trebuie să uităm că, fără atingerea adusă libertății fizice a persoanei, nu poate fi concepută infracțiunea prevăzută la art.165 CP RM. Nu în ultimul rând, este de menționat că scopul de a facilita exploatarea victimei nu este indicat în art.165 CP RM.

În alt context, la art.279.02 și la art.279.03 din Codul penal al Canadei din 1892 se stabilește răspunderea pentru favorizarea sau complicitatea la traficul de persoane. Aceste fapte contributive se exprimă în:

– primirea unui beneficiu financiar sau a unui alt beneficiu material, dacă se cunoaște că acesta rezultă din săvârșirea traficului de persoane (art.279.02);

– ascunderea, reținerea sau distrugerea unui document de călătorie, care aparține unei alte persoane, ori a unui document de identitate sau de imigrare aparținând unei alte persoane, dacă este urmărit scopul de a săvârși sau de a facilita săvârșirea traficului de persoane (art.279.03).

Nu găsim asemenea fapte incriminate expres în legea penală autohtonă. Totodată, reținem atenția asupra faptului că confiscarea documentelor, ca și darea sau primirea unor plăți sau beneficii pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra victimei, sunt amintite printre modalitățile acțiunii adiacente din cadrul infracțiunii prevăzute la art.165 CP RM. În această din urmă ipoteză, atestăm complicitatea la traficul de ființe umane în raport cu persoana care deține controlul asupra victimei ipoteză atunci când autorul infracțiunii primește de la o altă persoană plăți sau beneficii. În rest, cele două infracțiuni în legătură cu traficul de persoane, specificate în legea penală canadiană, nu comportă similarități cu fapta incriminată la art.165 CP RM.

În fine, așa cum am menționat *supra*, în art.279.04 din Codul penal al Canadei din 1892 este definită noțiunea de exploatare, desemnând scopul infracțiunii de trafic de persoane. În conformitate cu acest articol, se consideră că o persoană este exploatată dacă: este implicată într-un comportament menit să-i amenințe siguranța de a munci sau de a presta un serviciu; i se prelevă, prin înșelăciune, forță, amenințare cu forța sau altă formă de constrângere, un organ sau un țesut.

Remarcăm că, nici de această dată, scopul exploatării sexuale (dar și alte forme ale scopului infracțiunii specificate la art.165 CP RM) nu este nominalizat în definiția noțiunii de exploatare. Ca și legiuitorul turc, legiuitorul canadian prevede răspunderea penală pentru constrângerea la prostituție în normele cu privire la proxenitism (art.210-212 din Codul penal al Canadei din 1892).

În altă ordine de idei, în continuare vom investiga reglementările cu privire la traficul de ființe umane (traficul de persoane) din **legea penală a Federației Ruse**. Ne referim la art.127¹ „Traficul de persoane” din Capitolul 17 „Infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei” al Părții Speciale a Codului penal al Federației Ruse din 24.05.1996 [13]. Acest articol a fost introdus în legea penală rusă în urma adoptării Legii federale nr.162-Φ3 din 08.12.2003 „Cu privire la introducerea modificărilor și completărilor în Codul penal al Federației Ruse” [14].

Articolul 127¹ din Codul penal al Federației Ruse din 1996 conține trei alineate și două note. Primul alineat se referă la varianta-tip a infracțiunii de trafic de persoane; celelalte două alineate privesc circumstanțele agravante ale respectivei fapte infracționale. Prima notă la art.127¹ din Codul penal al Federației Ruse din 1996 statuează clauza de liberare de răspundere penală pentru traficul de persoane; în cea de-a doua notă este formulată definiția noțiunii de exploatare.

Cât privește varianta-tip a infracțiunii examinate, la alin.(1) art.127¹ din Codul penal al Federației Ruse din 1996 se prevede răspunderea pentru vânzarea-cumpărarea persoanei sau alte tranzacții realizate în privința unei persoane, săvârșite în scop de exploatare a persoanei, de recrutare, transportare, transfer, adăpostire sau de primire a acesteia.

Din această prevedere legală reiese că modalitățile normative ale traficului de persoane, în accepția legii penale ruse, sunt trei la număr:

- 1) vânzarea-cumpărarea persoanei;
- 2) realizarea altor tranzacții în privința unei persoane;
- 3) recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea persoanei în scopul exploatării acesteia.

Doar cea de-a treia modalitate din cele enumerate mai sus prezintă afinități cu fapta prevăzută la alin.(1) art.165 CP RM. Totuși, ca și în legea penală bulgară, în legea penală rusă nu se reclamă prezența unei acțiuni adiacente pentru a întregi varianta-tip a traficului de persoane. În opoziție, în legea penală autohtonă, sistemul faptei prejudiciabile corespunzătoare presupune conexiunea acțiunii principale cu acțiunea adiacentă.

Ca și în legea penală autohtonă, în legea penală rusă este obligatoriu ca subiectul traficului de ființe umane (traficului de persoane) să urmărească scopul de exploatare. Dar care este conținutul noțiunii de exploatare în contextul legii penale ruse?

Conform celei de-a doua note la art.127¹ din Codul penal al Federației Ruse din 1996, prin „exploatarea persoanei” se înțelege folosirea victimei în practicarea de către ea a prostituției cu terțe persoane, alte forme de exploatare sexuală, folosirea muncii sau serviciilor sclavului, starea de servitute. Comparând această definiție cu cea care reiese din analiza art.165 CP RM, devin sesizabile următoarele discrepante:

1) în art.165 CP RM nu se face nici o restricționare vizând practicarea de către victimă a prostituției cu terțe persoane. În sensul legii penale autohtone, nu se exclude ca scopul de exploatare sexuală să presupună beneficierea de către făptuitor de serviciile sexuale pe care le oferă victima;

2) legii penale autohtone nu-i este cunoscută noțiunea „folosirea muncii sau serviciilor sclavului”. Menționăm că, spre deosebire de legea penală autohtonă (care conține art.167 „Sclavia și condițiile similare sclaviei”

și art.168 „Munca forțată”), legea penală rusă conține art.127² „Folosirea muncii sclavului”, care stabilește răspunderea pentru folosirea muncii acelei persoane în a cărei privință se exercită atribuțiile dreptului de proprietate, dacă acea persoană nu poate refuza prestarea muncii sau serviciilor din cauze ce nu depind de voința ei. În alți termeni, în condițiile legii penale ruse, conceptul „folosirea muncii sclavului” are aceeași acoperire semantică pe care laolaltă le au, în legea penală autohtonă, conceptele „sclavia și condițiile similare sclaviei” și „munca forțată”;

3) ca și în legea penală bulgară, în legea penală rusă, printre formele scopului de exploatare a persoanei se numără scopul deținerii în servitute. În art.165 CP RM, noțiunea de servitute este utilizată la lit.a) alin.(1) pentru caracterizarea acțiunii adiacente din cadrul traficului de ființe umane. Totuși, pentru a se putea invoca prezența scopului de exploatare în sensul art.165 CP RM, nu este suficient să fie urmărit scopul deținerii în servitute;

4) în legea penală rusă, ca forme ale scopului de exploatare a persoanei nu se menționează: scopul exploatării prin cerșetorie; scopul folosirii în conflicte armate; scopul folosirii în activități criminale. Privitor la scopul de prelevare a organelor sau țesuturilor, acesta reprezintă circumstanța agravantă specificată la lit.ж) alin.(2) art.127¹ din Codul penal al Federației Ruse din 1996.

Referitor la circumstanțele agravante ale traficului de ființe umane (traficului de persoane), unele dintre acestea coincid în cele două legi penale confruntate: asupra a două sau mai multor persoane; asupra unei femei gravide; soldat cu vătămarea gravă, decesul victimei sau alte urmări grave; săvârșit de un grup criminal organizat. Nu același lucru se poate afirma despre alte circumstanțe agravante ale faptei infracționale analizate. Astfel, spre deosebire de legea penală autohtonă, legea penală rusă prevede următoarele agravante ale traficului de persoane: asupra unui minor; cu folosirea situației de serviciu; cu deplasarea victimei peste frontiera de stat a Federației Ruse sau cu reținerea ilegală a victimei în străinătate; cu folosirea unor documente false sau cu sustragerea, tănuirea sau distrugerea documentelor de identitate ale victimei; în privința persoanei care se află în stare de neputință sau într-o stare de dependență față de făptuitor etc.

Cu această ocazie, ne reiterăm poziția afirmată cu ocazia analizei legislației penale române: lista circumstanțelor agravante ale infracțiunii prevăzute la art.165 CP RM ar trebui completată cu circumstanța „profitarea de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința”. De asemenea, considerăm că tendințele actuale de comitere a traficului de ființe umane în Republica Moldova reclamă oportunitatea de a recomanda legiuitorului completarea alin.(2) art.165 CP RM, astfel încât în calitate de circumstanță agravantă a infracțiunii respective să apară săvârșirea faptei cu folosirea unor documente false sau cu sustragerea, tănuirea sau distrugerea documentelor victimei. Nu considerăm adecvată restrângerea sferei de incidență a acestei proiectate agravante la documentele de identitate ale victimei, așa cum o face legiuitorul rus. Oricare alte documente, indicate în definiția noțiunii „document” din Legea nr.241/2005, ar trebui să se regăsească în sfera de aplicare a circumstanței agravante proiectate. În context, precizăm că implementarea unei asemenea inițiative ar reduce probabilitatea admiterii de erori judiciare, condiționate de interpretarea improprie a noțiunii „confiscarea documentelor” din prevederea de la lit.a) alin.(1) art.165 CP RM. Deci, ar face inutilă păstrarea acestei noțiuni în textul art.165 CP RM.

Încheind analiza reglementării răspunderii pentru traficul de persoane în legea penală a Federației Ruse, vom consemna că în cea de-a doua notă la art.127¹ din Codul penal al Federației Ruse din 1996 se stabilește că este liberată de răspundere penală pentru traficul de persoane acea persoană care a săvârșit pentru prima dată faptele prevăzute la alin.(1) sau la lit.a) alin.(2) (se are în vedere săvârșirea faptei asupra a două sau mai multor persoane) din același articol, și care a eliberat benevol victima și a contribuit la descoperirea infracțiunii pe care a săvârșit-o, dacă fapta persoanei nu conține elementele unei alte infracțiuni.

La moment, nu considerăm oportună statuarea unei asemenea clauze de liberare de răspundere penală în art.165 CP RM. Este suficientă existența potențialității liberării răspunderii penale în conformitate cu normele Capitolului VI al Părții Generale a Codului penal al Republicii Moldova. Actele cu vocație internațională în materie recomandă punerea accentului pe liberarea de răspundere penală a victimei traficului de ființe umane, nu a subiectului acestei infracțiuni. Spre deosebire de legiuitorul autohton, legiuitorul rus nu a dat curs implementării acestei recomandări.

Vom încheia examinarea reglementărilor penale privind traficul de ființe umane (traficul de persoane) cu analiza de drept comparat a art.149 „Traficul de persoane sau o altă tranzacție ilegală privind transferul unei persoane” din Titlul III „Infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei” al Părții Speciale a **Codului penal al Ucrainei** din 05.04.2001 [15].

La prima vedere, respectiva normă din legea penală ucraineană pare să nu se deosebească prea mult de art.127¹ din Codul penal al Federației Ruse din 1996. Însă, la o analiză mai atentă, se poate observa că prezintă destulă originalitate concepția legiuitorului ucrainean de incriminare a traficului de persoane. Principalul element de originalitate îl constituie acordarea unui rol mai pronunțat traficului de minori ca formă a infracțiunii specificate la art.149 din Codul penal al Ucrainei din 2001.

La concret, acest articol este alcătuit din trei alineate: alineatului 1 îi corespunde varianta-tip a infracțiunii; alineatelor 2 și 3 le corespund cele două variante ale traficului de persoane.

Astfel, la alin.(1) art.149 din Codul penal al Ucrainei din 2001 se stabilește răspunderea pentru vânzarea sau altă transmitere oneroasă a unei persoane, ori pentru efectuarea oricărei alte tranzacții ilegale în privința unei persoane, legate de deplasarea legală sau ilegală, cu sau fără consimțământul acelei persoane, peste frontiera de stat a Ucrainei, în vederea vânzării ei ulterioare sau transmiterii ei către o terță persoană, în scopul: exploatării sexuale, folosirii în pornobusiness, atragerii în activitatea criminală, aservirii pentru datorii, adopției în scopuri comerciale, folosirii în conflicte armate sau al exploatării muncii victimei.

Din analiza acestei definiții se poate observa că ea prezintă mai multe asemănări cu concepția legiuitorului nipon de incriminare a traficului de persoane, decât cu concepția similară a legiuitorului moldovean.

În primul rând, se deosebește cardinal factura laturii obiective a traficului de ființe umane (traficului de persoane) din legile penale ale Ucrainei și Republicii Moldova. Nu un sistem alcătuit din acțiunea principală și acțiunea adiacentă, dar două modalități normative alternative ale unei singure acțiuni prejudiciabile caracterizează latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art.149 din Codul penal al Ucrainei din 2001. Aceste două modalități sunt:

- 1) vânzarea sau altă transmitere oneroasă a unei persoane;
- 2) efectuarea oricărei alte tranzacții ilegale în privința unei persoane, legate de deplasarea legală sau ilegală, cu sau fără consimțământul acelei persoane, peste frontiera de stat a Ucrainei.

În al doilea rând, diferă configurația și conținutul scopului traficului de ființe umane (traficului de persoane) în accepțiunea celor două legi penale comparate. Din art.149 al Codului penal al Ucrainei din 2001 reiese că scopul traficului de persoane cunoaște două varietăți: 1) scopul imediat, adică vânzarea ulterioară a victimei sau transmiterea ei către o terță persoană; 2) scopul mediat, și anume: scopul exploatării sexuale, folosirii în pornobusiness, atragerii în activitatea criminală, aservirii pentru datorii, adopției în scopuri comerciale, folosirii în conflicte armate sau al exploatării muncii victimei. Este adevărat că unele forme ale acestui scop mediat pot fi identificate printre formele scopului infracțiunii prevăzute la art.265 CP RM. Însă, legiuitorul moldovean nu face o diferențiere, de exemplu, între scopul exploatării sexuale și scopul folosirii în pornobusiness: folosirea victimei în industria pornografică este privită doar în calitate de varietate faptică a scopului exploatării sexuale.

Cât privește circumstanțele agravante consemnate la alin.(2) și (3) art.149 din Codul penal al Ucrainei din 2001, acestea sunt: asupra unui minor; asupra a două sau mai multor persoane; în mod repetat; în urma înțelegerii prealabile de către un grup de persoane; cu folosirea situației de serviciu; profitând de dependența victimei față de făptuitor; de către un grup organizat; cu scoaterea ilegală a minorilor din țară sau cu nereaducerea lor în țară; în scopul prelevării de la victimă a organelor sau țesuturilor pentru transplantare sau în scopul realizării donării prin constrângere; dacă au fost cauzate urmări grave.

Observăm că cele mai multe dintre aceste circumstanțe agravante, prezentând sau nu anumite nuanțe, au ca model lista agravantelor specificate la art.127¹ din Codul penal al Federației Ruse din 1996.

În concluzie la analiza reglementărilor răspunderii penale pentru traficul de persoane în conformitate cu legea penală a Ucrainei, menționăm că, în cea mai mare parte, modelul oferit de legiuitorul ucrainean nu poate fi preluat de legiuitorul autohton. Este un model care comportă o incompatibilitate comparativ mai pronunțată cu actele de vocație internațională în materie (Protocolul din 15.11.2000 privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate; Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane etc.). În același timp, modelul oferit de legiuitorul ucrainean ne inspiră să ne reafirmăm poziția de a recomanda legiuitorului moldovean să stabilească, în calitate de circumstanță agravantă a infracțiunii specificate la art.165 CP RM, săvârșirea faptei cu trecerea legală a frontierei de stat. Argumentele de rigoare în sprijinul unei asemenea inițiative le-am prezentat cu ocazia studiului de drept comparat al legii penale bulgare.

Realizând o sinteză asupra studiului de drept comparat al reglementărilor penale privind traficul de ființe umane, formulăm următoarele **concluzii**:

1) după modelul oferit de legiuitorul român, ar fi oportun ca în Capitolul XIII al Părții Generale a Codului penal al Republicii Moldova, la alin.(1) art.165, să existe o normă în care să fie definită noțiunea „exploatarea persoanei”;

2) este oportună completarea legii penale autohtone cu o normă în care ar fi incriminată fapta de folosire a serviciilor unei persoane exploatate, după modelul art.216 din Codul penal al României din 2009;

3) după modelul oferit de legiuitorul bulgar, cel german și cel ucrainean, circumstanța săvârșirii infracțiunii cu trecerea legală a frontierei de stat urmează a fi recomandată ca circumstanță agravantă a infracțiunii prevăzute la art.165 CP RM;

4) scopul exploatării sexuale nu este menționat ca scop al traficului de persoane în legea penală a Turciei și în cea a Canadei. În ipotezele respective, se recurge, oarecum impropriu, la prevederile dispozițiilor incriminatoare vizând infracțiunea de proxenetism. Sub acest aspect, Republica Moldova are reglementări mai eficiente privind traficul de ființe umane;

5) sunt prea specifice reglementările privitoare la traficul de persoane din legislația penală niponă, pentru a putea servi ca model la perfecționarea cadrului normativ autohton în materie;

6) latura obiectivă a traficului de persoane, în contextul legilor penale rusă și ucraineană, are o structură calitativ diferită în comparație cu configurația laturii obiective a infracțiunii specificate la art.165 CP RM;

7) luând în considerație modelul legii penale ruse, este oportună completarea alin.(2) art.165 CP RM, astfel încât în calitate de circumstanță agravantă a infracțiunii respective să apară săvârșirea faptei cu folosirea unor documente false sau cu sustragerea, tănuirea sau distrugerea documentelor victimei. Implementarea acestei inițiative ar face inutilă păstrarea noțiunii „confiscarea documentelor” la lit.a) alin.(1) art.165 CP RM;

8) nu este oportună completarea legii penale autohtone cu o prevedere vizând liberarea de răspundere penală a subiectului traficului de ființe umane de genul celei din cadrul primei note la art.127¹ din Codul penal al Federației Ruse din 1996.

Referințe:

1. Buletinul Oficial, 1968, nr.79-79bis.
2. Monitorul Oficial al României, 2001, nr.783.
3. Monitorul Oficial al României, 2009, nr.510.
4. Expunere de motive. În: Codul penal. - București: C.H. Beck, 2009, p.41.
5. Дарзниеце А. Проституция и возможности привлечения к ответственности клиента в Латвии // Закон и жизнь, 2006, №6, с.34-35.
6. Наказателен кодекс. Сборник нормативни актове. - София: Ciela, 2008.
7. Уголовный кодекс ФРГ / Под ред. А.В. Серебренниковой. - Москва: Зерцало, 2000.
8. Уголовный кодекс Турции / Под ред. Н.Сафарова и Х.Бабаева. - Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003.
9. The Turkish Penal Code. În: Official Gazette. – 2004, No. 25611.
10. Mateuț Gh., Petrescu V.E., Ștefăroi N. și alții. Traficul de ființe umane: infractor, victimă, infracțiune. - Iași: Asociația Alternative Sociale, 2005, p.182.
11. Уголовный кодекс Японии / Под ред. А.И. Коробеева. - Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002.
12. The Criminal Code of Canada // <http://justice.gc.ca>
13. Уголовный кодекс Российской Федерации от 24 мая 1996 г. // Собрание законодательства Российской Федерации, 1996, №25.
14. Федеральный закон от 8 декабря 2003 г. №162-ФЗ «О внесении изменений и дополнений в Уголовный кодекс Российской Федерации» // Собрание законодательства Российской Федерации, 2003, №.50.
15. Уголовный кодекс Украины / Под ред. В.Я. Тация и В.В. Сташиса. - Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001.

Prezentat la 02.08.2010